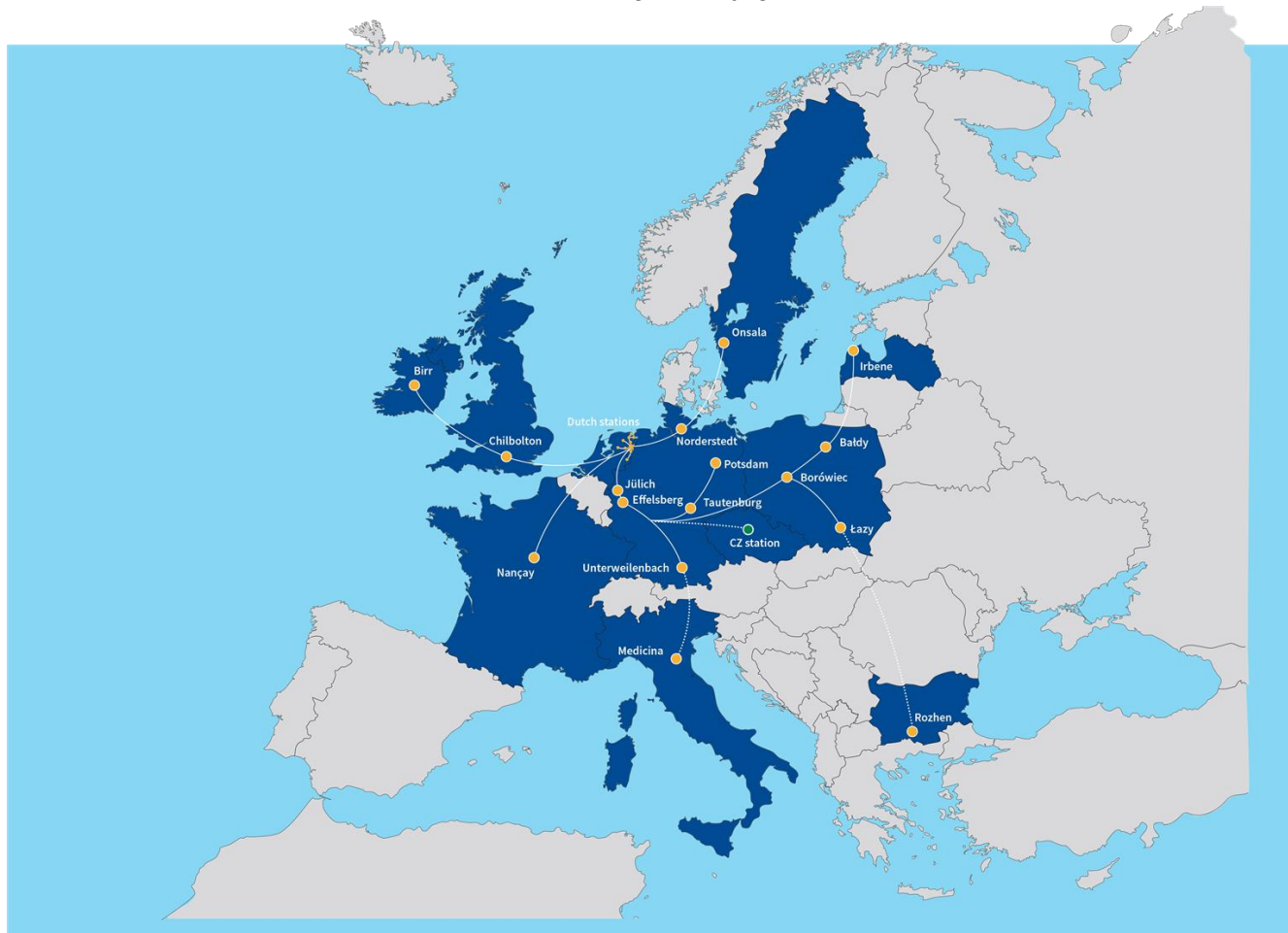

Česko vstoupilo do ERIC LOFAR

Společná tisková zpráva Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Astronomického ústavu AV ČR
ze dne 15. 12. 2025

Česko se připojilo k největší evropské infrastruktuře v oblasti radiové interferometrie, mezinárodnímu teleskopu LOFAR (zkratka z LOW Frequency ARray). LOFAR je soustava téměř padesáti přijímacích stanic pracujících nebo budovaných nyní v celkem jedenácti evropských zemích, a jedna z nich by měla do tří let vzniknout i v Česku. Soustava pracuje jako jedna obří anténa, tzv. interferometr, což umožňuje detailní zobrazování objektů blízkého i vzdáleného vesmíru na rádiových vlnách.

Vědecké využití přístroje je ovšem mnohem širší a vedle výzkumu v mnoha oblastech astrofyziky nachází uplatnění i v oborech jako je sledování a předpovědi kosmického počasí, studium ionosféry, fyzika blesků nebo interakce spršek kosmického záření se zemskou atmosférou. Tomu odpovídá i velká poptávka z řad české výzkumné komunity, kdy dlouhodobý zájem zapojit se do projektu projevil hned několik ústavů Akademie věd i univerzitních pracovišť.

Radiový interferometr LOFAR je jedním z klíčových projektů zmíněných na cestovní mapě velkých evropských infrastruktur ESFRI a organizačně je zřízen podle evropského práva jako tzv. ERIC - European Research Infrastructure Consortium. Členem je tedy Česká republika, reprezentovaná v řídicí Radě ERIC LOFAR zástupcem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy dr. Janem Buriánkem, zatímco vědeckou komunitu z ČR nyní zastupuje v Radě dr. Miroslav Bárta z Astronomického ústavu AV ČR.

Česká republika se stala členem ERIC LOFAR na zasedání Rady konaném dne 24. 9. 2025 v Paříži. Na tomto pro ČR i LOFAR významném setkání reprezentovali českou účast vedle dr. Bártu i dr. Marek Vyšínka, vedoucí Odboru výzkumných infrastruktur na MŠMT, a dr. Pavel Jáchym, vedoucí Výzkumné infrastruktury EU ARC.CZ (česká účast v projektu ALMA), která po svém plánovaném rozšíření bude provoz české stanice LOFAR i obsluhu vědecké komunity z ČR organizačně pokrývat. Samotnému přijetí předcházelo dlouhé a náročné jednání mezi MŠMT, ERIC LOFAR a Astronomickým ústavem AV ČR, jakožto vedoucím reprezentantem české komunity uživatelů teleskopu, které bylo úspěšně završeno podáním české přihlášky Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a jejím následným přijetím právě na pařížském zasedání Rady ERIC LOFAR.

Česko mezi členy konsorcia přivítala dr. Jacqueline Mout, **předsedkyně Rady ERIC LOFAR**, která ocenila, že „vstup České republiky do projektu LOFAR odráží rostoucí zájem a aktivitu komunity stojící za vědeckou misí LOFARu“. Jak dále uvedla, „Česko přináší do této mezinárodní spolupráce další energii a hodnotnou expertizu a jistě bude hrát důležitou roli při formování další fáze rozvoje projektu LOFAR“. Dále ocenila i bohaté zkušenosti v oblasti systematické podpory uživatelské komunity, které má česká věda v rámci obslužné infrastruktury pro observatoř ALMA a které budou inovativně uplatněny i pro vědecké uživatele mezinárodního teleskopu LOFAR. **Generální ředitel LOFAR ERIC prof. Michiel van Haarlem** „s potěšením uvítal Českou republiku do sílí komunity soustředěné kolem projektu LOFAR, jeho vědeckého využití i dalšího rozvoje. Instalací stanice LOFAR v Česku přispěje i k širšímu vědeckému dosahu této mezinárodní sítě a k prohloubení spolupráce uvnitř konsorcia. Je to fascinující krok vpřed pro LOFAR i celou evropskou radioastronomii.“

Pro zástupce české vědecké komunity M. Bártu a P. Jáchyma představuje vstup ČR do LOFARu obrovský skok vpřed pro rozvoj české vědy a výzkumu v astrofyzice i dalších oborech a skvělou a jedinečnou příležitost pro širokou českou komunitu uživatelů. **Jak uvedl M. Bárta, „jde o velký splněný sen celé generace českých astronomů“.** Radiová pozorování a zejména interferometrie a aperturní syntéza je moderní a perspektivní obor, který zažívá celosvětový bouřlivý rozkvět a má využití v mnoha oblastech výzkumu. **Česko vstupem do ERIC LOFAR potvrdilo svoji pozici stoupající hvězdy na evropském radioastronomickém nebi, kdy po svém úspěšném více než dekádě trvajícím působení v rámci mezinárodní observatoře ALMA, pracující jako interferometr na milimetrových vlnách, přidalo účast na již druhém velkém projektu s celosvětovým impaktem v tomto oboru.** Stojí za zmínku i to, že tento úspěch nespadol z nebe, ale vyrůstá z bohaté tradice radiové spektroskopie provozované na Astronomickém ústavu AV ČR již od roku 1966.

Vedoucí oddělení výzkumných infrastruktur MŠMT dr. Marek Vyšínka k tomu uvedl „Vstup Česka do ERIC LOFAR představuje nejen nový impuls pro rozvoj české astronomie a dalších vědeckých oborů, které tuto výzkumnou infrastrukturu využijí, ale **je to i další významný příspěvek k integraci českého výzkumu do Evropského výzkumného prostoru.**“

Kontakty:

Astronomický ústav AV ČR

dr. Miroslav Bárta – miroslav.barta@asu.cas.cz

dr. Pavel Jáchym – pavel.jachym@asu.cas.cz